

ФЕНДОМ ЯК СОЦІАЛЬНА СТРУКТУРА КОРЕЙСЬКОЇ ПОПКУЛЬТУРИ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

FANDOM AS A SOCIAL STRUCTURE OF KOREAN POP CULTURE: A PSYCHOLOGICAL ANALYSIS

Стаття присвячена дослідженню фендому корейської популярної культури в сучасному українському просторі. Фендом розглядається як важлива соціальна структура в житті шанувальників, яка має свої особливості. Фендом корейської попкультури є багатограним соціальним феноменом, що об'єднує людей на основі захоплення корейською музикою, дорамами, айдолами та іншими аспектами корейської попкультури. У статті виокремлено ключові характеристики фендому, такі як наявність спільного об'єкту захоплення, цінностей, норм та правил поведінки, спільна творча діяльність, наявність віртуальних спільнот та динамічність. Особлива увага приділяється впливу глобалізації та соціальних мереж в поширенні фендому корейської попкультури в Україні. Фендом є складною соціальною структурою, що впливає на формування ідентичності, розвиває соціальні навички та знижує рівень стресу в його учасників.

Також у статті виокремлено типи фендомів корейської попкультури в Україні: фендоми окремих гуртів/виконавців; фендоми, що орієнтовані на певні аспекти корейської попкультури; мультифендоми. Проаналізовано психологічні причини формування фендому та внутрішня його трансформація за останні два роки. Охарактеризовано особливості психологічного впливу фендому на особистість її шанувальників. Наведено позитивні та негативні впливи фендому корейської популярної культури на особистість, її роль у соціалізації та самореалізації її учасників.

Робота підкреслює важливість вивчення фендому як соціальної структури корейської попкультури для кращого розуміння сучасних соціально-психологічних процесів в Україні.

Ключові слова: фендом, корейська попкультура, соціальні взаємини, ідентичність, соціалізація.

This article is devoted to the study of Korean popular culture fandom within the contemporary Ukrainian context. Fandom is examined as a significant social structure in the lives of fans, possessing distinct characteristics. Korean pop culture fandom is a multifaceted social phenomenon that unites individuals based on their shared passion for Korean music, dramas, idols, and other aspects of Korean pop culture.

The article emphasizes the core features of fandom, including a common focus of interest, shared values, behavioral norms and rules, joint creative work, the presence of online communities, and its dynamic nature. Special attention is given to the impact of globalization and social media on the spread of Korean pop culture fandom in Ukraine. Fandom is a complex social structure that affects identity formation, enhances social skills, and may reduce stress levels among its members.

The article also identifies types of Korean pop culture fandoms in Ukraine: fandoms of individual bands/artists; fandoms focused on specific aspects of Korean pop culture; and multi-fandoms. The psychological motivations behind fandom formation and its internal transformations over the past two years are analyzed. The characteristics of the psychological impact of fandom on the individual fan are explored. Both the positive and negative effects of Korean popular culture fandom on personality, as well as its role in the socialization and self-realization of its members, are presented.

This work underscores the importance of studying fandom as a social structure within Korean pop culture to better understand contemporary socio-psychological processes in Ukraine.

Key words: fandom, Korean pop culture, social relationships, identity, socialization.

УДК 316.353

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2024.68.45>

Хорошун К.Ю.

аспірантка кафедри психології особистості та соціальних практик Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Постановка проблеми. Об'єднання людей за спільним інтересами і цінностями є давньою соціальною традицією, що допомагає відчутти власну приналежність до чогось важливого. Такими об'єднаннями є соціальна спільність (як об'єднаних певними соціальними зв'язками і причетністю один до одного за певною ознакою, що створює феномен «ми» – «вони») та соціальна група (як відносно стійка сукупність людей, що об'єднана спільними цінностями, цілями, системою взаємин і взаємовпливів). Бути частиною групи надає відчуття безпеки та захищеності та забезпечує емоційну підтримку, розуміння та співчуття. В сучасному світі таке об'єднання може мати свої особливості, зокрема відбуватись у віртуальному просторі, а не в реальному. За останні десятиліття широкої популярності набула корейська

попкультурна течія, халлю, яка сприяла формуванню фендому корейської попкультури як нової соціальної групи. Цей фендом формує соціальний контекст в якому відбувається формування особистості її учасника. І особливістю є її переважаюча присутність в соціальних мережах.

Аналіз попередніх досліджень. Варто відзначити, що феномен фендомів корейської попкультури в Україні в науковій літературі висвітлений недостатньо. Тому актуальним залишається вивчення та опис цього феномену спираючись на його актуальне вираження в сучасних умовах. Український дослідник Сергій Легеза розглядає особливості функціонування та вираження українського фендому в сучасних реаліях. Дослідник описує стадії існування українського фендому виокремивши

«старий» і «новий» фендом [6, с. 161–162]. Праця автора стосується питань трансформації розуміння українського фендому, зокрема, що пов'язаний з фантастикою, зважаючи на сучасні умови. Важливим є подальше дослідження феномену фендому в українському контексті. Зарубіжні дослідники Derek Alan Laffan та Yuqi Chen вивчали соціальну структуру корейської попкультури та її вплив на поведінку шанувальників. Вони зазначали, що фендом здійснює вплив на формування ідентичності та розвиває почуття приналежності. Особливості соціальних медіа у взаємодії шанувальників фендому корейської популярної культури вивчали Hae Joo Kim та Atiqah Abd-Rahim. Американські дослідники Priscilla Kim, Ethan Hutt вивчали фендом корейської популярної культури як соціальний рух, що надає можливість шанувальникам кинути виклик суспільним нормам та виступати за соціальні зміни.

Мета дослідження. Метою публікації стало узагальнення теоретичних положень щодо сутності фендому як соціальної структури корейської попкультури в Україні та визначення особливостей психологічного впливу на його шанувальників.

Виклад основного матеріалу. Варто визначитись з розумінням терміну «фендом корейської попкультури» і окреслити його основні характеристики. Під терміном «фендом» ми розуміємо неформальне об'єднання шанувальників, учасники якого об'єднані спільним інтересом до певного об'єкта. Фендом є феноменом сучасної культури, який переростає рамки простого захоплення. Це складне соціально-психологічне утворення, що об'єднує людей, які відчувають глибокий емоційний зв'язок з певним об'єктом культури. Таким елементом культури може бути фільм, книга, музичний гурт, ігровий всесвіт тощо. Фендоми відіграють важливу роль у житті сучасної людини, надаючи їй можливість для самовираження, соціальної взаємодії та особистісного зростання.

Отже, фендом корейської попкультури – це складний та багатогранний соціальний феномен, що об'єднує групи людей з усього світу на основі їхнього захоплення корейською музикою, дорамами, айдолами, мовою та іншими аспектами корейської попкультури.

Як соціальна структура фендом сприяє задоволенню соціальних потреб в спілкуванні, прийнятті та самореалізації. В рамках цієї структури особистість навчається певним соціальним нормам і ролям, вчиться взаємодіяти з іншими людьми, що впливатиме на процес її соціалізації в суспільстві.

До основних характеристик фендомів ми можемо віднести:

- Спільний об'єкт захоплення – що є основою формування фендому. Саме цей об'єкт

стає центром для взаємодії його шанувальників.

- Спільна ідентичність – учасники фендому формують спільну ідентичність, що пов'язана з об'єктом захоплення. Цей процес створює в учасників відчуття приналежності до певної групи, яка є важливою та значимою і сприяє розвитку почуття «ми».

- Соціальна підтримка – фендом як соціальна структура надає учасникам емоційну підтримку і розуміння. Учасники мають безпечний простір, де можуть ділитися своїми емоціями, думками та переживаннями, відчуваючи прийняття та розуміння.

- Спільна творчість – більшість фендомів створюють можливості для проявлення творчості (зокрема такими творчими проявами можуть бути написання фанфіків (від англ. fan fiction – фанатська творчість), створення фанартів (англ. fan art), організація і участь в косплей заходах). Це дозволяє розвивати таланти та відчувати себе частинкою чогось більшого, розвиває креативність та формує унікальність кожного фендому.

- Соціальні норми та цінності – кожен фендом має власні неписані правила та цінності, які регулюють поведінку його учасників. Дотримання цих норм сприяє згуртованості групи. Також ці норми сприяють появі певних ритуалів.

- Віртуальні спільноти – невід'ємна частина фендому є його присутність в мережі Інтернет, використовуючи соціальні мережі як платформу для комунікації.

- Емоційна залученість – учасники фендому відчувають глибоку емоційну прихильність до об'єкта обожнювання та інших членів фендому.

- Динамічність – фендоми є досить динамічним утворенням, що постійно розвивається та змінюється. Нові тренди та події можуть вплинути на структуру та цінності фендому.

Взаємодія цих компонентів створює складну та динамічну соціальну структуру, яку ми називаємо фендом. Але, не зважаючи на це, кожен фендом є унікальним та має свої особливості, тому набір цих характеристик може змінюватись.

Психологічними причинами формування фендомів корейської попкультури в Україні є:

- Потреба в ідентифікації та приналежності. Фендом надає можливість відчути себе частиною спільноти, що особливо важливо для підлітків та молодих людей, які знаходяться в процесі формування власної ідентичності;

- Пошук емоційного зв'язку. Глибокий емоційний зв'язок, що виникає як між об'єктом захоплення і шанувальником викликає сильні емоції. Здебільшого це є радість та захоплення;

- Компенсація соціальних проблем. Для тих, хто переживає труднощі в соціальній адап-

тації фендом може стати важливим джерелом соціальної взаємодії та покращення навичок спілкування;

- Можливість самовираження та творчості.

Творчість є способом вираження власних емоцій та креативності, отримання визнання та підтримки від інших шанувальників;

- Втеча від реальності та стресу. Тут ми можемо говорити про ескапізм як різновид психологічного захисту, що допомагає втекти від безрадісних фізичних і психічних аспектів реального життя. Фізичною основою того, що ескапізм приносить задоволення є виділення нейромедіатора дофаміну коли людина переглядає продукти корейської попкультури, або бере участь в діяльності фендому.

Фендом корейської популярної культури в Україні здобував свою популярність починаючи з 2012 року. На сьогодні він є великим об'єднанням українських шанувальників музики, кіно, моди та інших аспектів корейської попкультури. Загальними характеристиками цього фендому є його активна онлайн присутність, зростання офлайн активності як можливості самовираження та отримання підтримки, вплив на формування ідентичності шанувальників та створення ним норм і правил поведінки. Узагальнюючи, ми можемо сказати, що фендом корейської попкультури включає в себе всі перераховані вище основні характеристики фендомів, а також має власні унікальні характеристики, які проаналізовано нижче.

Ключовою характеристикою фендому корейської попкультури є глобальність спільноти. Фендом об'єднує людей по всьому світу, а мережа Інтернет та соціальні мережі відіграють ключову роль у створенні та підтримці цих глобальних спільнот. Такий прояв фендому створює культуру фансервісу (з розрахунку отримати позитивну реакцію основної цільової аудиторії), створюючи контент, що орієнтований на задоволення потреб шанувальників. Такий зв'язок ще більш зміцнює контакт між шанувальниками та фендомом.

Важливою частиною фендому корейської попкультури, на нашу думку, є наявність підструктур або роздробленість фендому на менші частинки. Ми в цій публікації здебільшого говоримо про загальний фендом корейської попкультури, але всередині нього існують менші об'єднання, в які входять шанувальники певного гурту або навіть конкретного виконавця. Така роздробленість є цікавою для аналізу. Різноманітність фендомів відображає широкий спектр потреб та мотивації людей, їхні пошуки ідентичності, приналежності та емоційного задоволення.

В Україні є такі типи фендомів корейської попкультури:

- Фендами окремих гуртів/виконавців. Це найбільш поширений тип, де шанувальники

зосереджені на творчості конкретного гурту чи виконавця. Об'єднуючим фактором є те, що у кожного гурту і виконавця є своя специфічна назва для їх шанувальників, що посилює відчуття єдності. Так, шанувальників найбільш популярного чоловічого гурту BTS називають A.R.M.Y (армі) [4, с. 9], шанувальників жіночого гурту BLACKPINK – BLINK (блінк), гурту Seventeen – Carat (карат), а гурту TWICE – ONCE. І кожна назва шанувальників має свій сенс, наприклад корейська співачка Chungha має назву фендому Vyulharang, що означає «зірки, що летять разом» («byul» (зірка) та «harang» (бути разом, летіти разом)).

- Фендами, що орієнтовані на певні аспекти корейської попкультури. Такі фендоми фокусуються на окремих елементах корейської попкультури, наприклад танці (cover dance), вокал, дорами (k-drama), мода та ін. Відмінною рисою цих фендомів є в тому, що тут акцент робиться не на конкретних артистах (або гуртах), а на явищі в цілому (наприклад, дорамах або моді).

- Мультифендами. Це групи людей, які цікавляться творчістю кількох гуртів або виконавців одночасно. Вони можуть брати участь у різних фендомних активностях.

Такий поділ може бути умовним, але він нам демонструє особливості організації фендомів корейської попкультури. І вже вони в свою чергу суттєво впливають на поведінку шанувальників, формуючи ідентичність та особливості взаємодії між шанувальниками. Отже, бути шанувальником – це не лише захоплюватися кумирами або об'єктами культури, але також процес побудови власної ідентичності в спільноті шанувальників [3, с. 212]. Дослідник Derek A. Laffan зазначав, що прагнення до кумирів відображає глибші соціальні потреби та культурні вираження. Також дослідник зазначав, що існує кореляція між залученістю в фендом корейської попкультури та посиленням відчуття щастя [5, с. 2280].

Соціальна ідентичність і автентичність є актуальними концепціями, за допомогою яких можна проаналізувати природу поведінки шанувальників, яка створює соціальну ієрархію всередині спільнот фендому. Дослідниця Atiqah Abd-Rahim виділила три типи шанувальників: справжні шанувальники, мультифанати та успішні шанувальники [1, с. 71].

Варто також зазначити, що шанувальники фендому можуть брати участь у конкурентній поведінці, щоб ствердитись, підтвердити свої знання у спільноті, що може призвести до соціальних ієрархій та конфліктів. Також деяка поведінка шанувальників може бути токсичною по відношенню до інших учасників.

Отже, ми можемо говорити про складність взаємодії фанатів, де емоційна відданість може призвести як до позитивної, так і до негативної динаміки спільноти.

Зважаючи на динамічний характер фендому як соціальної структури варто відзначити зміни, які відбулись в умовах війни після повномасштабного російського вторгнення в лютому 2022 року. Досить довгий час корейська попкультура поширювалась в Україні через її русифікацію і фендами також перебували під цим впливом. Останні два роки спостерігається тенденція до відходу від цього впливу та формування власного, україноцентричного контексту. Українська мова почала переважати серед фанатської творчості, збільшився україномовний контент, що пов'язаний з корейською попкультурою. Український фендом почав активно використовувати власні сили для поширенні інформації про війну в міжнародній спільноті та збирати кошти на підтримку України. Таким чином, ми можемо побачити посилення національної свідомості та патріотизму серед українців, які є учасниками фендому. Український фендом став місцем для підтримки, а спільна діяльність на благо країни (зокрема боротьба з дезінформацією) стала важливим фактором єднання. Фендом продемонстрував свою здатність не лише об'єднувати людей за інтересами, але й ставати потужною силою в боротьбі за свободу та незалежність.

Отже, феномен фендому, на нашу думку, є важливою соціальною структурою в житті шанувальників та здійснює позитивний вплив, а саме:

- Вплив на самооцінку та формування ідентичності з позитивною установкою на себе. Відчуття приналежності до успішної та популярної спільноти може позитивно впливати на самооцінку та впевненість в собі. Ця тема є актуальною для більш ґрунтовного дослідження й перевірки достовірності впливу корейської попкультури в Україні на самооцінку українців.

- Розвиток соціальних навичок та соціалізація. Активна участь в житті фендому сприяє розвитку комунікативних навичок, вмінню працювати в команді та вирішувати конфлікти. Також формується відчуття приналежності. Участь у фендомі корейської попкультури також сприяє розвитку міжкультурної комунікації та розширює світогляд.

- Розвиток творчих здібностей. Творча діяльність шанувальників розвиває креативність, уяву та художні здібності. Вона є засобом самовираження.

- Зниження рівня стресу та отримання позитивних емоцій. Позитивні емоції, які шанувальники отримують від споживання контенту корейської попкультури, допомагає зни-

зити рівень стресу та тривоги. Спілкування з людьми, що поділяють спільні цінності допомагає відволіктися від негативних думок та переживань.

- Формування громадянської позиції. В сучасних умовах фендом став платформою для висловлення громадянської позиції, фактором національного об'єднання та надання підтримки.

Звісно, не варто ігнорувати негативні аспекти впливу, що можуть проявлятися в:

- Формуванні залежності від фендому та втрати зв'язку з реальністю. Надмірна залученість у фендом може призвести до залежності, коли людина починає ігнорувати свої обов'язки, соціальні контакти та реальне життя.

- Конфлікти всередині фендому. Конкуренція між різними фендомами може призвести до конфліктів та переживання негативних емоцій. Агресивна поведінка в мережі Інтернет, кібербулінг та поширення негативної інформації можуть завдати психологічної травми.

- Ідеалізація артистів. Надмірна ідеалізація співаків, акторів та інших артистів корейської попкультури може призвести до розчарування та негативних переживань у разі невідповідності цим очікуванням. Також може призвести до зміни ставлення до власного тіла та краси [2, с. 98].

- Фінансові витрати. Активна участь у фендомі та пов'язані з цим фінансові витрати можуть суттєво вплинути на фінансовий стан, особливо молодих шанувальників.

- Відчуття тиску та необхідності відповідати стандартам.

Щоб мінімізувати негативний вплив фендому варто дотримуватися балансу між участю у фендомі та реальним життям, критично мислити та не ідеалізувати артистів. Усвідомлена та збалансована діяльність у фендомі дозволить отримати від нього максимум позитивних емоцій та користі для психологічного благополуччя.

Висновки та перспективи подальших наукових пошуків. Соціальна структура корейської попкультури суттєво впливає на поведінку шанувальників та залучення спільноти, формуючи ідентичність та взаємодію всередині фандомів. Шанувальники корейської попкультури часто шукають приналежності та ідентичності через свою взаємодію, яка характеризується емоційною інтенсивністю та соціокультурними зв'язками. Це явище проявляється різними способами, включаючи участь у віртуальних спільнотах. Хоча соціальна структура фандомів корейської попкультури сприяє формуванню міцним зв'язкам із спільнотою та формуванню ідентичності, вона також може породжувати конкурентну та токсичну поведінку, яка ускладнює взаємодію шанувальни-

ків. Ця подвійність відображає складну природу впливу корейської попкультури.

Отже, фендом корейської попкультури – це не просто групи шанувальників, а складна соціальна структура, які значно впливають на життя своїх учасників. Фендом демонструє силу спільноти, формує нові форми спілкування, ідентичності та соціальних взаємодій. Вивчення фендомів корейської попкультури дозволяє краще зрозуміти сучасну молодь та процеси, що відбуваються в суспільстві. Ця робота спрямована на дослідження того, як фендоми корейської попкультури впливають на особистість та соціальну поведінку своїх учасників в українському контексті. Подальші наукові дослідження фендомів корейської попкультури в Україні є дуже актуальними та зумовлені зростаючим інтересом до корейської попкультури серед української молоді. Ці дослідження допоможуть краще зрозуміти сучасні соціокультурні процеси в українському суспільстві та їх впливи на особистість українців.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Abd-Rahim A. Online Fandom: Social Identity and Social Hierarchy of Hallyu Fans. *Journal for Undergraduate Ethnography*. 2019. Vol. 9, no. 1. P. 65–81.
2. Azka B., Maryum F., Kainaat E. A. K-Pop Fanship and Fandom: Relationship with Self-Esteem and Social Connectedness as Psychosocial Benefits. *ASIAN-EUROPEAN MUSIC RESEARCH JOURNAL*. 2023. Vol. 12. P. 93–100.
3. Chen Y. Why Spend Time Chasing Stars?: Identity Construction in K-Pop Fan Communities. *Scientific and Social Research*. 2024. Vol. 6, no. 6. P. 210–214.
4. Kim P., Hutt E. K-pop as a Social Movement: Case Study of BTS and Their Fandom ARMY. *Journal of Student Research*. 2021. Vol. 10, no. 3.
5. Laffan D. A. Positive Psychosocial Outcomes and Fanship in K-Pop Fans: A Social Identity Theory Perspective. *Psychological Reports*. 2020. P. 003329412096152.
6. LEGEZA S. THE LANGUAGE OF PEACE AND WAR: UKRAINIAN FANDOM ON THE WAY TO SELF-IDENTIFICATION. *Epistemological Studies in Philosophy Social and Political Sciences*. 2024. Vol. 7, no. 1. P. 157–171.